

М. О. Подрезова

директор Наукової бібліотеки Одеського
національного університету імені І. І. Мечникова

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА У ВИДАВНИЧІЙ ДІЯЛЬНОСТІ КЛАСИЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

Протягом століть функції бібліотек були майже незмінні: збір матеріалів, його опис, зберігання, забезпечення збереження. Такий консервативний образ, пов'язаний з реалізацією цих завдань, досить підходив бібліотекам. Але в сьогоdnішньому динамічному науковому оточенні, підтримуваному стрімко мінливими електронними технологіями, цього стає недостатньо. Поряд з наданням традиційних послуг, впровадження нових технологій починає відігравати ключову роль у роботі вузівських бібліотек. Виклики, з якими зіткнулися практично всі бібліотеки, з кінця першого десятиліття ХХІ ст. супроводжуються фінансовими складнощами внаслідок світової економічної кризи. Але зниження якості бібліотечних ресурсів є не лише результатом впливу зовнішніх факторів. Відбувається переосмислення ролі та завдань вузівських бібліотек з урахуванням потреб користувачів.

Бібліотеки зіткнулися з конкуренцією навіть в середовищі традиційних бібліотечних послуг. Google та інші пошукові системи дали можливість користувачам шукати і отримувати документи без допомоги бібліотечного посередника. При зростанні використання електронних ресурсів користування друкованими матеріалами неухильно знижується, падає книговидача. І це закономірно, оскільки витрати на купівлю традиційних документів постійно падають, тобто менша кількість друкованих видань випускається до обігу. При цьому бібліотека збільшує закупівлю доступу до електронних документів на вимогу користувачів.

В інформаційній галузі розвиваються можливості для розширення діяльності сучасних бібліотек. Зростає попит на інформацію, орієнтовану на вирішення конкретних зав-

дань, на тематичний відбір інформації з різних джерел з подальшим її аналізом і аналітичною обробкою.

Користування Інтернетом перетворилося на невід'ємну характеристику бібліотечного сервісу. Кількість читачів, які приходять до бібліотеки заради Інтернет-ресурсів, зростає швидше кількості відвідувачів у читальних залах, а світова мережа перетворюється на інструмент вирішення багатьох бібліотечних проблем.

При цьому бібліотеки, використовуючи ресурси Інтернету, розвивають нові функції, які їм раніше не були притаманні. До них відноситься організація спеціальних служб зі створення власних інформаційно-аналітичних продуктів за технологією «інформація на базі інформації». Таким чином, керівникам університетів вже відомо, наскільки корисними для їхніх вузів можуть бути інвестиції у бібліотечно-видавничу службу.

Ми розглядаємо Інтернет-інформацію як джерело формування сучасного бібліотечного інформаційно-аналітичного продукту.

Одним з видів інформаційно-аналітичного продукту є нова модель науково-видавничої діяльності, коли головні спеціалісти бібліотеки є не тільки авторами, а й редакторами, коректорами і дизайнерами видання. Більшість наукових бібліотек реалізують видавничі проекти у співпраці з видавництвами своїх вузів. Це найпоширеніший, хоча й не єдиний, тип співробітництва «нової видавничої моделі», по якій працює і наша бібліотека.¹

Видавнича діяльність Наукової бібліотеки ОНУ імені І. І. Мечникова безпосередньо пов'язана з науково-інформаційною роботою і відтворює її результати.

Зріз наукових і практичних результатів у різних сферах, які були досягнені бібліотекою за останні роки, допомагає розкрити основні тенденції та пріоритетні напрямки її науково-дослідницької та видавничої діяльності.

---

¹ Солов'яненко Д. Академічні бібліотеки у новому соціокультурному вимірі. Ч. 1. Академічна бібліотека як видавець // Бібл. вісн. — 2010. — № 4. — С. 5.

Традиційно склалося, що наукові дослідження є серед пріоритетів діяльності двох підрозділів НБ — науково-бібліографічного відділу і відділу рідкісних книг та рукописів, співробітники яких поєднують у своїй роботі бібліотечно-бібліографічну практику з історико-книгознавчими дослідженнями фондів. Ми вважаємо, що сьогодні в нас існує колектив високопрофесійних науковців та бібліотекарів-практиків, хоч чимало проблем ще залишається.

Одним з пріоритетних напрямків науково-видавничої роботи нашої бібліотеки є **краєзнавчі студії**. Вже багато років Бібліотека університету веде краєзнавчу тематику, відбирає, систематизує та аналізує надзвичайно цінний матеріал, який накопичився в її фондах за всю історію університету.

Прикладом спеціального звернення до краєзнавчої тематики є покажчик «Причорноморські німці у житті та діяльності м. Одеси та регіону. 1803-2003)» (вийшов у 2003 р.), який викликав жвавий інтерес далеко за межами міста. Спільним проектом історичного факультету і Наукової бібліотеки стало видання «Розвиток православ'я на півдні України, кінець XVIII — початок XX ст. (на матеріалах Херсонської губернії та Південної Бессарабії): бібліографічний покажчик».

Впродовж останніх років спостерігається бурхливий розвиток української **біографістики**, що зумовило необхідність та актуальність інформаційно-бібліографічного забезпечення цієї спеціальної історичної дисципліни. Одночасно вийшло у світ відразу декілька видань з історії університету, ініціаторами та творцями яких можна вважати Наукову бібліотеку ОНУ. Маємо на увазі біографічний словник «Професори Одеського (Новоросійського) університету»: в 4 т. в двох виданнях (Одеса, 2000), 2-е вид., доповнене (Одеса, 2005), енциклопедичний словник «Випускники Одеського (Новоросійського) університету»: вип. 1 (Одеса, 2005); вип. 2 (Одеса, 2010). Крім того, в серії «Біобібліографія вчених ОНУ» виходять друком біобібліографічні покажчики літератури, присвячені професорам ОНУ.

Як установа-фондоутримувач книжкових пам'яток, у 2002 р. бібліотека приєдналася до створення Державного

реєстру книжкових пам'яток України як складової частини Державного реєстру національного культурного надбання.

Наукова бібліотека ОНУ бере участь у **створенні національної бібліографії України**, репертуару як української книги та періодики, так і іноземної україніки. Перші кроки цієї роботи відбиті в покажчику «Українська книга в іменних фондах Наукової бібліотеки ОНУ ім. І. І. Мечникова» (Одеса, 1999). У подальші роки було здійснене наукове освоєння цілого прошарку іноземної україніки, завдяки чому в науковий та культурний обіг були введені цінні джерела з історії України, надруковані у XV-XVIII ст. Результати цих розвідок відображені в серії публікацій і доповідей на наукових конференціях.

Так, вийшло друком наукове видання «Гартман Шедель. Про європейську область Сарматію». «Всесвітня хроніка» Г. Шеделя (Нюрнберг, 1493) — справжній шедевр книгодрукування XV ст. Ця славетна інкунабула є окрасою фонду стародруків НБ ОНУ. У розділі «Про європейську область Сарматію» міститься цінна інформація про Україну. Але до теперішнього часу він не був перекладений українською мовою, хоча заслуговує на увагу дослідників, які займаються українською минувиною.

У рамках цієї ж наукової теми вийшов збірник наукових праць «Історія України в книжкових пам'ятках XVI-XVII ст. З колекцій Наукової бібліотеки ОНУ імені І. І. Мечникова (Одеса, 2011). Разом зі статтями та повідомленнями збірник містить публікацію документів, вперше перекладених українською мовою «Оповідь про те, що відбувається під час війни з Польщею аж до 1676 року за «Османським дзеркалом» Ла Магдалена), а також бібліографічний список «Історія України другої половини XV-XVII ст. в письмових джерелах у фондах Наукової бібліотеки ОНУ (387 позицій). Таким чином, до наукового та культурного обігу введені оригінальні першоджерела з історії України. Подальша робота в цьому напрямі пов'язана з підготовкою видання, до якого увійдуть оброблені матеріали франкомовної газети «Амстердам» за 1708-1709 рр., що містять цінні відомості про події в Україні на початку XVIII ст.

Ще один приклад участі у створенні національної бібліографії України — це анотований каталог виставки «Видавнича спадщина українського ренесансу» (Одеса, 2012), який містить описи рідкісних українських видань 1917-1930 рр. з фондів університетської бібліотеки. Каталог являє собою спробу книгознавчої реконструкції культурного життя України в переламний період її історії. Це довідкове видання має самостійну наукову цінність, являючись дієвим інструментом вивчення маловідомих документів короткої, але яскравої доби українського Відродження.

Традиційним напрямком науково-дослідної діяльності в бібліотеках є **інформаційне розкриття фондів** та їх окремих складників, найбільш цінних колекцій шляхом підготовки та видання бібліографічних покажчиків, каталогів, інших довідкових видань, спрямованих на введення до наукового обігу значного обсягу цінної інформації.

Результати роботи з інформаційного розкриття багатого фонду стародруків, яка проведена у бібліотеці за останні роки, відтворилися у «Каталозі видань XVI ст. у фондах Наукової бібліотеки ОНУ імені І. І. Мечникова». Колекція видань XVI ст. у фондах Наукової бібліотеки ОНУ імені І. І. Мечникова нараховує 502 видання. Тут зібрані книги на 12 мовах, які побачили світ у німецьких землях, Італії, Франції, Іспанії, Нідерландах, Данії, Англії, Чехії, Польщі та Україні. Відзначимо виключно велику кількість бібліографічних рідкостей і так званих «уніків», які відсутні в найбільших книгосховищах світу.

У 2012 р вийшов каталог «Польські стародруки з колекцій університетської бібліотеки», до якого ввійшли описи стародруків з фонду Наукової бібліотеки польською мовою, надрукованих у Польщі чи на територіях, що входили до складу польської держави в різні періоди її існування. Каталог містить опис 406 примірників видань XVI-XVIII ст. (11 одиниць XVI ст., 48 — XVII ст. та 347 од. — XVIII ст.) з права, історії, природничих наук, художньої літератури, географії тощо, а також періодики літературно-критичного і загальнополітичного змісту. Означені видання надійшли

до фонду університетської бібліотеки з відомих книжкових зібрань (В. І. Григоровича, Воронцових, А. Кухарського, Р. Губе) і приватних бібліотек колекціонерів (Я. Снядецького, В. Герберського, А. Мучковського, К. Березовського, Ф. Маркушевського), до цих пір маловідомих вітчизняним дослідникам, а також як книжкові дари викладачів і випускників Рішельєвського ліцею і Новоросійського (Одеського) університету (В. А. Ліновського, М. І. Ленца, М. К. Павловського, О. І. Маркевича). Це книгознавче видання було підготовлено завдяки міжнародному співробітництву Наукової бібліотеки Одеського національного університету імені І. І. Мечникова з Дослідницьким центром польської бібліографії Естрейхера (м. Краків, Польща), науковим редактором каталогу «Польські стародруки з колекцій університетської бібліотеки» виступив керівник Центру професор Ягеллонського університету Вацлав Валецький.

Зауважимо, що бібліографічна та інформаційна діяльність відділу рідкісної книги — це складна специфічна робота, яка вимагає різнобічної фахової підготовки персоналу. Опис практично кожного стародруку передбачає проведення дослідження (найчастіше — вельми трудомісткого), у ході якого встановлюється авторство книги, місце і рік видання, ім'я друкаря, відбувається «розшифровка» вихідних даних контрафактної книжкової продукції, атрибуція дефектних примірників. Ще більше зусиль вимагає докладний опис всіх особливостей видання на рівні примірника: дарчих і власницьких написів, маргіналій, штампів, печаток, палітурок, ознак приналежності до колекції тощо. Тому бібліографування книжкових пам'яток передбачає глибоку наукову розробку джерел, пов'язаних з книгознавчими і бібліотечними студіями. Тільки за умов такого підходу можливо здійснити виявлення, облік і науковий опис книжкових пам'яток.

Дослідження книги та її побутування в культурному контексті епохи передбачає розробку сюжетів з історії бібліотеки, формування її фонду стародруків та рідкісних видань, історії окремих зібрань і дарів. Результатом такої пра-

ці стало підготовлене співробітниками відділу рідкісних книг і бібліографічного відділу видання «Дарувальники Наукової бібліотеки Одеського (Новоросійського) університету (1865-1920): матеріали до історії Одеського національного університету імені І. І. Мечникова» (до 140-річчя університету), що відображає роль колекціонування книг і їх дарування в інтелектуальній та культурній історії нашого міста за кілька десятиліть.

У той же час помітно активізувалася робота з архівними матеріалами, які зберігаються у бібліотеці. Результати цієї діяльності представлені на сайті бібліотеки, де зараз можна ознайомитися зі складом архівів психолога, філософа М. М. Ланге та бібліографів В. С. Фельдмана і О. Ю. Ноткіной, і де частково відтворені тексти документів із зазначених архівів. Матеріали архіву М. М. Ланге лягли в основу монографії «Наукова спадщина М. М. Ланге» (підготовлена співробітниками відділу рідкісних книг та рукописів, бібліографічного відділу бібліотеки спільно з кафедрою психології університету). Ця робота відкрила в 2010 р. серію видань «Розвиток науки в Одеському (Новоросійському) університеті» (всього в рамках серії вже вийшло три монографії). Для співробітників відділу це був перший, але цілком вдалий досвід археографічної публікації. Книга отримала позитивні відгуки фахівців — психологів, філософів, логіків, істориків.

В цьому ж році заснована серія «Книжкові колекції Наукової бібліотеки Одеського (Новоросійського) університету». В рамках цієї серії вийшло видання «Книжные собрания семьи Воронцовых в библиотеке Одесского Новороссийского университета: каталог выставки».²

Наукова бібліотека не тільки проводить міжнародні книгознавчі читання, а також є видавцем збірників статей «Стародруки і рідкісні видання в університетській бібліо-

---

² Подрезова М. А. Научно-издательская деятельность Научной библиотеки ОНУ в области книговедения // Стародруки і рідкісні видання в університетській бібліотеці : матеріали II Міжнародних книгознавчих читань (Одеса, 18-19 вересня 2012 р.) — Одеса : ОНУ, 2013. — С. 209-223.

теці: матеріали Міжнародних книгознавчих читань (м. Одеса, 14-16 вересня 2009; м. Одеса, 18-19 вересня 2013)».

Інформаційні ресурси, надані Науковою бібліотекою ОНУ, насамперед — комплекс опублікованих документів і ілюстративних матеріалів, склали важливу частину джерельної бази при підготовці публікації корпусу листів герцога Рішельє під час перебування його градоначальником нашого міста. Цей міжнародний проект здійснений в рамках серії «Архіви Сходу», що випускається Фондом Вольтера в Оксфорді. «Листи з Одеси» вийшли друком влітку 2014 р. Зауважу, що книга була підготовлена кандидатом історичних наук, зав. відділом ОРК університетської бібліотеки О. В. Полевщиковою в співавторстві з професором університету Поля Валерії (Монпельє, Франція) Домініком Трієром.

Результати книговидавничої діяльності бібліотеки в області **книгознавства** відображені також у монографіях, довідкових виданнях, збірниках статей, матеріалах конференцій, в тому числі — організованих нашою бібліотекою (всього за останнє десятиліття понад 60 видань, з 2011 р — у видавництві «Одеський університет»). У свою чергу, співробітники відділу рідкісних книг та рукописів регулярно беруть участь у конференціях, книгознавчих читаннях, семінарах і майстер-класах, що проводяться колегами з відділів рідкісних книг та рукописів університетських і публічних бібліотек в Україні, Росії, Польщі (за період 2003-2012 рр. було зроблено 68 доповіді на 37 конференціях).

За останні роки побачила світ ціла низка **інформаційних видань**, що були підготовлені бібліотекою: «Одеський національний університет імені І. І. Мечникова на сторінках центральної, регіональної та університетської преси 2000 — 2010 рр.: інформаційне видання» (Одеса, 2010), «Співробітники Одеського національного університету імені І. І. Мечникова — лауреати державних нагород України: інформаційне видання».

Особливе місце серед інформаційних видань займає ще один книговидавничий проект. Відповідно до постанови Кабінету Міністрів України (№ 713 від 31.05.2002 р.)

фахівцями ОНУ була підготовлена серія монографій у рамках єдиного наукового проекту «Острів Зміїний». Наукова бібліотека взяла активну участь у цій великій роботі, надавши інформаційні джерела, необхідні для здійснення проекту в цілому, а також виступивши виконавцями тому «Острів Зміїний. Інформаційні джерела». Предметом спеціального аналізу став значний масив літератури у виданнях XVI-XVIII ст. з фондів Наукової бібліотеки, які слугували джерелами вивчення о-ва Зміїний як історико-археологічного об'єкта.

Новаторським стало видання «Лауреати Нобелівської премії з літератури, 1901-2010: інформаційне видання. Світова спадщина нобелівських лауреатів з літератури: біобібліографічний покажчик» (Одеса, 2010). Видання є оригінальною роботою, яка не має вітчизняних аналогів. У дану роботу включені нові матеріали, які не увійшли до попередніх вітчизняних видань з теми «Лауреати Нобелівської премії». Це спільний проект факультету РГФ та Наукової бібліотеки.

Здійснення книговидавничих та інформаційних проєктів тісно пов'язане з іншим найважливішим напрямком нашої роботи в останнє десятиліття — **створенням електронних ресурсів бібліотеки**. На головній сторінці офіційного сайту Наукової бібліотеки ОНУ можна знайти електронний каталог стародруків, електронну повнотекстову бібліотеку рідкісних і стародрукованих видань, основою якої є колекції бібліотеки (в ході виконання даного проєкту здійснено оцифровку 400 книг). Результати науково-дослідницької роботи за останні кілька років відображені в репозитарії бібліотеки. І, нарешті, в імідж-каталозі, виставленому на бібліотечному сайті, представлені розділи: «Стародруки» (XV-XVIII ст.); «Іменні колекції» (9); Алфавітний каталог (АК) українською мовою, АК російською мовою, АК книг латиницею (XVIII-1970 р.); періодичні видання, журнали, газети (XVIII-1970 р.), які інформують про книжкові пам'ятки, що зберігаються в наших фондах. Ми є першою вузівською Науковою бібліотекою, якій керівництво ОНУ надало фінансову можливість для створення імідж-каталогу.

Наукова бібліотека починає ініціювати запровадження багатьох нових напрямків діяльності. Найважливішими з них в галузі формування бібліотекою принципово нової інформаційно-технологічної інфраструктури науки є перенесення науково-видавничої діяльності університету до сфери власної відповідальності бібліотеки; поширення бібліотечних процесів на масиви первинних наукових даних та результатів науково-дослідницької діяльності вчених університету, організація сайтів періодичних видань ОНУ та інтеграція їх в наукометричні бази, організація науково-практичних семінарів з представниками редколегії періодичних видань ОНУ.

Як бібліотекознавці, так і практики провідних університетських бібліотек світу підкреслюють, що в бібліотечній роботі з'явився новий сегмент — відповідальність за поширення результатів науково-дослідницької діяльності вчених.

З метою покращення представлення в зарубіжних аналітичних базах даних серій провідного загальноуніверситетського видання — Вісника ОНУ — з ініціативи бібліотеки виявлені, доведені до редакційних колегій та представлені на сайті Наукової бібліотеки основні вимоги до включення наукових журналів і збірників до баз даних (БД). Сучасна діяльність наукометричних баз даних широко вивчається для оцінки якості наукових журналів. Найчастіше в цьому напрямі працюють науковці бібліотек, інституцій науково-технічної інформації, діяльність яких пов'язана з підготовкою баз даних наукової інформації. За якісну підготовку наукового журналу відповідають усі учасники редакційно-видавничого процесу. Редакційна політика у науковому журналі суттєво відрізняється від тієї, що проводиться в інших періодичних виданнях. Спочатку у БД наукової інформації опрацьовували усі наявні на той час наукові видання. Поступове зростання кількості наукових видань і наповнення БД призвело до так званого інформаційного вибуху в науці та поставило питання про «фільтрацію» наукових баз. З'являються «відсіяні» науко-

ві видання тому, що відносна невелика кількість журналів публікує більшість важливих документів.

Так, наприклад, у переліку відповідних вимог, якими послуговуються для відбору редактори БД Web of Science (аналітична та цитатна база даних компаній Thomson Reuters), не використовуються поняття «редакційна політика». Але вони дотримуються базових видавничих стандартів, міжнародного складу авторів, інформативного найменування журналу, повної бібліографічної інформації англійською мовою, повних адресних даних кожного автору, рецензування журналу, тематичної унікальності та кореляції з іншими журналами того ж спрямування, публікації інформації про джерела фінансування дослідження кожної статті (рекомендовано). Ці ресурси не містять повних текстів статей, але у них є посилання на такі тексти у першоджерелах і списки усіх бібліографічних посилань.

Від регіональних журналів, у яких зазвичай публікуються дослідження, що стосуються здебільшого певної місцевості, потребують дотримання наступних вимог: наявність рецензування; назва статті, її бібліографія, реферат, ключові слова мають бути англійською мовою.

Перелік вимог бази Scopus (реферативна та аналітична база даних видавничої корпорації Elsevier) до наукових видань містить блок «Журнальна політика», який об'єднує такі індикатори якості: вдумлива редакційна політика; широка «географія» редакторів; тип експертної оцінки; цитування матеріалів латинським шрифтом; анотації англійською мовою.

Серед критеріїв до прийняття виокремлено напрям «редакційна політика»: високий рівень рецензування; авторів наукових журналів часто цитують; підтримує молодих (нових) дослідників у цій галузі; висока якість поданих досліджень, їхня новизна; міждисциплінарний характер видання, заповнює нішу в цій галузі досліджень, унікальний у ній журнал. Навіть на сайті Scopus у формі для подання журналу на розгляд міститься прохання описати мету та тематичні межі видання³.

---

³ Добричечір В. Нові підходи до формування редакційної політики наукового журналу // Вісник Книжкової палати. — 2013. — № 4. — С. 17-18.

Як виконання цього нового напрямку починає розвиватися діяльність наукової бібліотеки **як видавця електронних журналів**. Ця робота базується на філософії відкритого доступу (платформа OJS), який складається з електронних тематичних або інституціональних репозитаріїв, а також з електронних журналів.

Було створено універсальний репозитарій відкритого доступу як платформи для інтеграції у світовий інформаційний простір. Призначення репозитарію — це забезпечення відкритого доступу до наукових досліджень університету, що дає можливість продемонструвати його науковий потенціал.

Репозитарій, що включає близько 4460 документів (кількість переглядів яких за 2012-2013 рр. становить 993118), було зареєстровано:

1) у світовому реєстрі ROAR (Соутгемптонський університет, Великобританія);

2) у «Покажчику Репозитаріїв відкритого доступу» (Ноттінгемський університет, Великобританія);

3) в Simple Metadata in Open Ukraine Archives (<http://oa1.org.ua>) (Система пошуку у відкритих архівах України).

У межах реалізації проекту DOAR (Directory of Open Access Scholarly Resources) міжнародним центром ISSN за підтримки комунікаційного та інформаційного сектору UNESCO, електронний архів-репозитарій ОНУ було зареєстровано в міжнародному реєстрі ISSN, надано власний ISSN 3210-7731 та отримано статус повноцінного відкритого електронного видання, у якому можна публікувати результати досліджень як у першоджерелі нарівні з друкованими періодичними виданнями.

Впродовж останніх років Наукова бібліотека веде посилену роботу в **напрямку видавничо-редакційної діяльності**. У 2007 р. бібліотека стала засновником періодичного видання «Вісник ОНУ. Серія Бібліотекознавство, бібліографознавство, книгознавство», де публікуються результати досліджень з бібліотечної, бібліографічної та книгознавчої справи, з історії книжкових колекцій, стародруків та рідкісних видань, дослідження інноваційних про-

цесів у бібліотечній справі, а також розвідки з історії бібліотеки ОНУ, університету та діяльності окремих вчених.

Повний цикл організаційної, підготовчої та редакційної роботи видання покладено на науково-редакційний сектор, який виконує функцію координаційного центру й тісно співпрацює з видавництвом «Одеський національний університет». Налагоджено регулярний вихід журналу в друкованій та електронній версії, отримано Міжнародні стандартні номери серіального видання ISSN для обох версій. Видання має міжнародний склад редакційної колегії, містить резюме англійською мовою, так само англійською надані відомості про авторів, анотації та ключові слова до всіх статей та пристатейні бібліографічні посилання. Дотримуючись політики Відкритого доступу, бібліотека розробила особисту політику журналу та запустила проект на платформі OJS, створивши персональний сайт «Вісника ОНУ. Серія Бібліотекознавство. Бібліографознавство. Книгознавство».

Після виходу з друку журналу у видавничому центрі «Одеський національний університет» фахівці бібліотеки розміщують інформацію про реферування та індексування журналу, присутність журналу в національних та міжнародних базах:

1. Сайт Вісника ОНУ «Бібліотекознавство...» — <http://vislib.onu.edu.ua>
2. Інституційний репозитарій ОНУ — <http://dspace.onu.edu.ua>
3. Періодичні видання ОНУ — <http://lib.onu.edu.ua/ua/izdanONU>
4. «Наукова періодика України» — <http://www.irbis-nbuv.gov.ua>
5. «Україніка наукова» — <http://www.ipri.kiev.ua>
6. Ulrichsweb — <http://ulrichsweb.serialssolutions.com/login>
7. Index Copernicus — <http://journals.indexcopernicus.com>
8. РИНЦ — <http://elibrary.ru>
9. Google Scholar — <http://scholar.google.com.ua>

Слід зазначити, що принципи політики відкритого доступу вимагають поставити питання захисту авторських

прав у цифровому середовищі. На сьогодні в усьому світі поширеним є застосування ліцензій Creative Commons, які зараз вводяться в правове поле України. Creative Commons пропонує перевірений часом гнучкий і справедливий підхід до використання об'єктів авторського права відкритого контенту, що дозволяє авторам та іншим суб'єктам авторських прав самим визначати засади подальшого використання їх творів, захищає їх від несанкціонованого використання і створює легальне середовище для вільного обміну контентом. Наукова бібліотека для захисту своїх авторських прав обрала ліцензію, яка дозволяє вільно використовувати ресурс на некомерційній основі.

Було подано анкету на включення «Вісника ОНУ. Серія. Бібліотекознавство, бібліографознавство, книгознавство» до директорії відкритого доступу Directory of Open Access Journals (DOAJ) (Швеція), яка сприяє розповсюдженню та ширшому використанню публікацій.

Бібліотека Одеського університету почала створення електронного міні-журналу відкритого доступу «Biblio Collegium», у якому розміщені праці секції «Бібліотечно-бібліографічна справа», що постійно бере участь у щорічній науковій конференції професорсько-викладацького складу і наукових працівників ОНУ. При цьому бібліотека замикає на собі повний цикл циркуляції наукових публікацій і надає технічну платформу, послуги редактора, системного адміністратора, бібліографа.

На книжковому ринку України останніми роками активну позицію, поряд з традиційними друкованими виданнями, займають видання електронні. Тому вперше було розроблено національний стандарт України, в якому визначено види електронних видань, подано їхні визначення, встановлено основні елементи вихідних відомостей, склад та правила їх розміщування в електронних виданнях.

У стандарті електронне видання розглянуто як один із різновидів видань, на яких поширюються основні положення ДСТУ 3017-95 «Видання. Основні види. Терміни та визначення» і ДСТУ 4861:2007 «Інформація та документація видання. Вихідні відомості». Розроблено стандарт Дер-

жавною науковою установою «Книжкова палата України імені Івана Федорова».⁴

Тісна співпраця поєднує Наукову бібліотеку з видавництвом «Одеський університет», яким було отримано свідоцтво на вид діяльності в видавничій справі — видавнича діяльність, виготовлення видавничої продукції (Серія ДК № 4215 від 22.11.2011р). Мета — налагодження тіснішого співробітництва тих, хто покликаний популяризувати книгу. Адже у парадигмі відносин видавництво — бібліотека — читач саме бібліотека відіграє вирішальну роль у формуванні культури читання і забезпечує діалог автора з читачем.

Для підвищення загального рівня культури видань проводилась сумісна робота з вивчення та впровадження положень чинних правових і нормативних матеріалів з видавничої справи. Багато уваги було приділено правилам випуску періодичного видання: оформленню титульного листа, вихідних відомостей, бібліографічній культурі, як рівню інформативності та правильності оформлення вихідних відомостей, списків літератури, посилань на джерела та ін.

Корисними були консультації Відділу державної стандартизації Книжкової палати України щодо оформлення вихідних відомостей у виданнях, які неодноразово надавались співробітникам науково-редакційного сектору Інформаційно-бібліографічного відділу НБ.

З метою покращення представлення серій Вісника ОНУ в зарубіжних аналітичних базах даних з ініціативи бібліотеки виявлені, доведені до редакційних колегій та представлені на сайті НБ основні вимоги до включення наукових журналів і збірників до баз даних. У цьому напрямку разом з видавництвом ОНУ ведеться постійна робота щодо підготовки переліку видань, які не мають ISSN.

Одним з найважливіших результатів науково-видавничої діяльності Наукової бібліотеки є зміна її місця в

---

⁴ Інформація та документація видання електронні. Основні види та вихідні відомості : ДСТУ 7157:2010 : видання офіційне. — Київ : Держспоживстандарт України, 2010. — 14 с.

структурі науково-дослідної роботи в університеті. Сказано вище аж ніяк не применшує важливості академічного співробітництва Наукової бібліотеки з університетськими кафедрами, й можна навести чимало прикладів вдалої кооперації наших зусиль. Тим не менш, багатство наших фондів дозволяє університетській бібліотеці реалізувати серйозні науково-дослідницькі та видавничі проекти в якості не «допоміжного персоналу», а самостійної одиниці.

При збереженні традиційної функції інформаційного забезпечення університетської науки, роль бібліотеки вийшла за межі «допоміжного», «пасивного» учасника цього процесу. За останні роки ця тенденція зміцнилася і тепер вже очевидно, що Наукова бібліотека є структурним «науковим» підрозділом вузу не «номінально»: вона стає активним та повноправним елементом вузівської науки.

Список використаної літератури

---

1. *Солов'яненко Д.* Академічні бібліотеки у новому соціокультурному вимірі. Ч. 1. Академічна бібліотека як видавець / Денис Солов'яненко // Бібл. вісн. — 2010. — № 4.
2. *Подрезова М.А.* Научно-издательская деятельность Научной библиотеки ОНУ в области книговедения: итоги последнего десятилетия / М. А. Подрезова // Стародруки і рідкісні видання в університетській бібліотеці : матеріали II міжнародних книгознавчих читань (м. Одеса, 18-19 вересня 2012 р.): [зб. ст.] — Одеса : ОНУ, 2013. — С. 209-223.
3. *Добривечір В.* Нові підходи до формування редакційної політики наукового журналу / В. Добривечір // Вісник Книжкової палати. — 2013. — № 4. — С. 17-20.
4. Інформація та документація видання електронні. Основні види та вихідні відомості : ДСТУ 7157:2010 : видання офіційне. — Київ : Держспоживстандарт України, 2010. — 14 с.
5. Sci Verse Scopus content coverage guide // Scopus: web-site. — Mode of acces: http://www.info.sciverse.com/UserFiles/sciverse_scopus_content_coverage_0.pdf. — Title from screen.